

საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობები და სამომავლო პერსპექტივები

ძირითადი მიგნებები და რეკომენდაციები

პოლიტიკის დოკუმენტი

თბილისი

2017

აბსტრაქტი

პოლიტიკის დოკუმენტში განხილულია საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობების განვითარების ძირითადი ეტაპები, მთავარი მიღწევები და არსებული გამოწვევები.

საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესთან ერთად ნაშრომში განხილულია ევროკავშირში ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების გაწევრიანების პროცესიც. ამ მიზნით ნაშრომი ასევე გვთავაზობს ევროკავშირის გაფართოების მეხუთე ტალღის მონაწილე ქვეყნების მიერ განვლილი გზისა და დასავლეთი ბალკანეთის ქვეყნების ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესის დეტალურ ანალიზს.

საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოების პროცესი, თავისი არსით, უახლოვდება ზემოაღნიშნული ქვეყნების მიერ განვლილი გზის, რეფორმებისა და ტრანსფორმაციის დინამიკას, თუმცა საქართველოსთვის სრული ინსტიტუციური ინტეგრაციის შესაძლებლობა და გაწევრიანება ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება.

დოკუმენტი წარმოადგენს მცდელობას, რომ ევროკავშირთან საქართველოს მიმდინარე ინტეგრაციის ფონზე დაისახოს ის ძირითადი ამოცანები, რომელთა გადაწყვეტაც უფრო რეალურს გახდის ქვეყნის ევროკავშირში გაწევრიანების შესაძლებლობას. ნაშრომი ამ თვალსაზრისით იძლევა პრაქტიკულ რეკომენდაციებს როგორც ევროკავშირთან თანამშრომლობის არსებული ფორმატების განვითარების, ასევე ქვეყნის საგარეო და შიდაპოლიტიკური ამოცანების დასახვისა და გადაწყვეტის მიმართულებით.

კვლევის ძირითადი მიგნებები

- ნათლად ჩანს, რომ ევროკავშირის გაფართოების პოლიტიკა გეოგრაფიულ- რეგიონული ხასიათისაა. გაფართოების ინტერესი არსებული პრაქტიკის მიხედვით ახალი რეგიონის და არა ქვეყნის მიმართულებით ფორმირდება. ამის მაგალითად შეიძლება თურქეთისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მხოლოდ 1999 წელს მინიჭება მოვიტანოთ: ის ამ სტატუსს 1987 წლიდან (განაცხადის შეტანის დღიდან) ელოდა, მაგრამ გადაწყვეტილება ევროკავშირმა მხოლოდ მაშინ მიიღო, როდესაც დასავლეთი ბალკანეთის ინტეგრირების ამბიცია გაჩნდა და თურქეთი ამ რეგიონული (სამრეთ-აღმოსავლეთ ევროპა) კონტექსტის ნაწილად წარმოჩნდა. ასევე საგულისხმოა მალტისა და კვიპროსის საკითხი, რომლებმაც განაცხადები 1990 წელს გააკეთეს. მათი გაწევრიანება წმინდა გეოგრაფიული (ნაწილობრივ ისტორიული) ფაქტორიდან გამომდინარე გადაწყდა შედარებით მარტივად. ეს ორივე სახელმწიფო ევროკავშირის უახლოესი გეოგრაფიული მეზობელი იყო და, ამავე დროს, ისტორიულად ძალზე მჭიდროდ დაკავშირებული წევრ სახელმწიფოებთან.
- ევროკავშირის გაფართოების პროცესი გაძლიერებული რეგიონული თანამშრომლობის ფონზე მიმდინარეობს, რაც გრძელვადიანი სტაბილურობისა და განვითარების მიზანს ემსახურება.
- ინფრასტრუქტურული კავშირები აუცილებელი პირობაა ევროკავშირთან ინტეგრაციისთვის. გაფართოების აღწერილი პროცესები ამ კავშირების ინტენსიური განვითარების ფონზე მიმდინარეობდა/მიმდინარეობს. როგორც ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის, ასევე დასავლეთი ბალკანეთის სახელმწიფოებს კარგად განვითარებული სატრანსპორტო და ენერგეტიკული ინფრასტრუქტურული კავშირები გააჩნდათ ევროკავშირის წევრ ქვეყნებთან, თუმცა უამრავი ძალისხმევა დაიხარჯა და იხარჯება იმისთვის, რომ ეს კავშირები კიდევ უფრო განვითარდეს.
- ასოცირების შეთანხმება – გაფართოების ყველა მაგალითი ცხადყოფს, რომ ევროკავშირის წევრობის ძირითადი მოსამზადებელი ინსტრუმენტი ასოცირების შესახებ შეთანხმებაა. კანდიდატი სახელმწიფოების შემთხვევაში ეს შეთანხმებები ადგენს ე.წ. „ევროპულ პერსპექტივას“ როგორც შეთანხმების რეალიზაციის მიზანს. ამის გარდა, შეთანხმება ქმნის უკვე განსაკუთრებული პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების ჩარჩოს, რომელიც თანდათანობით კანდიდატი სახელმწიფოს ევროკავშირთან სრულ ფუნქციურ ინტეგრაციას უზრუნველყოფს.
- ევროკავშირის ინსტიტუტები საქართველოსთან, მოლდოვასთან და უკრაინასთან მიმართებაში დაახლოებით იმავე ლოგიკით მოქმედებენ, როგორც გაფართოების კანდიდატ ქვეყნებში. პირველ რიგში, აღსანიშნავია, რომ დაგეგმილი ტრანსფორმაციის მიზნები, ისევე, როგორც ხარისხი მათი

საბოლოო შედეგისა არაფრით განსხვავდება კანდიდატი სახელმწიფოსთვის დადგენილი სტადარტებისგან. ასევე, თითქმის გათანაბრებულია დაფინანსების წყაროების მოცულობა. მაგალითად, IPA II-ის დაფინანსება 2014-2020 წლებისთვის პრაქტიკულად ზუსტად იგივეა (თითქმის 12 მილიარდი ევრო), რაც ENPI-ისა. EIB-საც ისეთივე მანდატი აქვს მინიჭებული ახლად ასოცირებულ სახელმწიფოებში, როგორც დასავლეთ ბალკანეთში. თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი, პოლიტიკური თანამშრომლობის ფორმები, პროგრამებსა და სააგენტოებში მონაწილეობა პრაქტიკულად იგივეა, რაც გაფართოების რეგიონისა.

- გაწვევრიანების პროცესში ძალზე მნიშვნელოვანი ფაქტორიაქვეყნის სტაბილურობა. გაფართოება დასავლეთ ბალკანეთში მხოლოდ მას შემდეგ დაიწყო, რაც კონფლიქტების არგანახლების რეალური საფუძველი გაჩნდა. შემდგომშიც რეგიონული თანამშრომლობის ვალდებულება, რომელიც სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესის მონაწილე ქვეყნებს დაეკისრათ, პირველ რიგში მშვიდობის მდგრადობის მიზანს ემსახურებოდა.
- ქვეყანას უნდა გააჩნდეს ფუნქციური ინტეგრაციის შესაძლებლობა. გაწვევრიანებას წინ უძღვის ფუნქციური ინტეგრაციის ელემენტების განვითარება და ქვეყნის დაახლოება ევროკავშირთან, ვაჭრობის გაღრმავება, ადამიანების კონტაქტები, ეკონომიკური თანამშრომლობა, დარგობრივი თანამშრომლობა, განათლების სისტემის დაახლოება, სამეცნიერო თანამშრომლობა, ენერგეტიკული ქსელების დაკავშირება, დამაკავშირებელი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება და ა.შ. ეს იგულისხმება არა მარტო ევროკავშირთან მიმართებაში, არამედ რეგიონში, მეზობელ ქვეყნებთანაც, მით უმეტეს მათთან, ვინც ევროკავშირში გაწვევრიანებისკენ მიისწრაფვის.
- ევროკავშირის პროგრამებისა და სააგენტოების მუშაობაში მონაწილეობამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა კანდიდატი ქვეყნების ფუნქციური ინტეგრაციისათვის.

რეკომენდაციები

- საქართველომ უნდა გადადგას კონკრეტული ნაბიჯები მოლდოვასთან და უკრაინასთან მჭიდრო კავშირებისა და თანამშრომლობის განვითარებით ახალი რეგიონული კონტექსტის ჩამოსაყალიბებლად, რომელიც მთლიანად ევროკავშირში ინტეგრაციაზე იქნება ორიენტირებული და ევროკავშირისთვის გაფართოების ახალ არეალს შექმნის.
- ევროკავშირის მრავალ დოკუმენტში, მათ შორის გლობალურ სტრატეგიაშიც, ნახსენებია აღმოსავლეთ ევროპაში ეკონომიკური სივრცის (EEA Plus) შექმნა, რომელიც ევროპის ეკონომიკური არეალის მაგვარი მრავალმხრივი თავისუფალი ვაჭრობის ზონა იქნებოდა, პრაქტიკულად ევროკავშირის შიდა ბაზარში ინტეგრირებული. საქართველოს, მოლდოვისა და უკრაინის მთავრობებს შეუძლიათ აღმოსავლეთ პარტნიორობის მომავალ სამიტზე მოითხოვონ ასეთი სივრცის შექმნაზე მუშაობის დაწყება. იმ შემთხვევაში, თუ ევროკავშირის მხრიდან ჯერჯერობით სათანადო ინტერესი არ გამოვლინდება, ამ სამმა ქვეყანამ თავად უნდა დაიწყოს ერთმანეთში ასეთი სივრცის ჩამოყალიბება, “ვიშეგრადის ოთხეულის” ანალოგიურად. მოლდოვასთან და უკრაინასთან თანამშრომლობა უნდა ემსახურებოდეს რეგიონის სრულ ევროპეიზაციას, სატრანსპორტო, ენერგეტიკული და ეკონომიკური კავშირების უფრო მეტად განვითარებას და ევროპასთან მიერთებას. საჭიროა რეგიონული ეკონომიკური ინტეგრაციის ფორმების განვითარება ევროკავშირის წევრობის ასპირანტ ამ ქვეყნებთან და ასეთი ფორმების გამოყენებით მათთან მჭიდრო სამრეწველო და სასოფლო-სამეურნეო, ასევე სხვა დარგობრივი კოოპერაციის პროექტების განვითარება.
- საქართველოს მთავრობამ გააძლიეროს ძალისხმევა ევროკავშირის წევრ ქვეყნებთან დამაკავშირებელი სარკინიგზო, საჰაერო და საავტომობილო კავშირების განსავითარებლად და ამ მიზნით გადადგას ქმედითი ნაბიჯები სამეზობლო საინვესტიციო ინსტრუმენტის (ENF) შესაძლებლობების მაქსიმალურად ეფექტიანად გამოყენებისათვის.
- ევროპის ენერგოგაერთიანებაში მჭიდროდ ინტეგრირებისათვის, ენერგობაზრის ევროპეიზაციის და ევროკავშირის ენერგეტიკულ *acquis*-თან შესაბამისი მარეგულირებელი წესების სრულად ჰარმონიზაციისთვის ეფექტიანად უნდა იქნეს გამოყენებული ევროპის საინვესტიციო ბანკის კრედიტები და გრანტები. შესაძლებელია ასევე მსოფლიო ბანკისა და აზიის განვითარების ბანკის ჩართვა აღნიშნული პროექტების დაფინანსებაში.
- მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა დაეთმოს ასოცირების შეთანხმების სწრაფად და ეფექტიანად იმპლემენტაციას. განაკუთრებით მნიშვნელოვანია ხარისხის ინფრასტრუქტურის განვითარება და, შესაბამისად, *სამრეწველო პროდუქციის შესაბამისობის შეფასებასა და აღიარებაზე (ACAA)*

შეთანხმებების დროულად გაფორმება რაც შეიძლება მეტ სექტორში. მნიშვნელოვანია, ასევე სწრაფად იქნეს მიღწეული სანიტარული წესების გამტარებელი ზომების ეკვივალენტურობის აღიარება და ადგილობრივი რეგისტრაციის ცნობა ცხოველური წარმოშობის პროდუქციის მწარმოებლებისთვის. არანაკლებ მნიშვნელოვანია თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ კომუნიკაცია მცირე და საშუალო ბიზნესთან, მათი დახმარება კვლევებითა და ანალიზით იმისთვის, რომ მათ მაქსიმალურად შეძლონ მინიჭებული შესაძლებლობების გამოყენება. მთლიანობაში ასოცირების შეთანხმების ეფექტიანად გამოყენება გაზრდის ფუნქციურ ინტეგრაციას ევროკავშირთან და მნიშვნელოვნად წაადგება ქვეყანას ეკონომიკურ და ინსტიტუციურ განვითარებაში. ეს, თავის მხრივ, დამატებითი პოზიტიური ფაქტორია ევროკავშირში გაწევრიანების გზაზე.

- ევროკავშირის პროგრამებში და სააგენტოებში მონაწილეობა უნდა განხორციელდეს მხოლოდ კარგად გააზრებული და შეფასებული გეგმის შესაბამისად. პროგრამებსა და სააგენტოებში მონაწილეობა მოითხოვს მნიშვნელოვან ადმინისტრაციულ რესურსს, ასევე მრავალ მათგანში მონაწილეობისთვის ქვეყანამ უნდა გადაიხადოს კონტრიბუცია. დასავლეთი ბალკანეთის გაფართოების პროცესში მყოფ ქვეყნებს ევროკავშირის IPA პროგრამა შენატანების 90%-ს უფარავს. საქართველომ ასევე უნდა მოითხოვოს ევროკავშირიდან შესაბამისი დახმარება პროგრამებსა და სააგენტოებში მონაწილეობისთვის. თავისთავად ამ მიმართულების ათვისება უაღრესად გამოადგება საქართველოს ევროკავშირის ინსტიტუციური გამოცდილების ათვისებაში და საკუთარი რეფორმების სწორად გატარებაში.
- აქტიური ნაბიჯები უნდა გადაიდგას საერთაშორისო ასპარეზზე, მათ შორის სტრატეგიულ პარტნიორებთან მჭიდრო კოორდინაციით საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე კონფლიქტის არგანახლების მყარი გარანტიების შესაქმნელად, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ქვეყანაში არსებული უსაფრთხოების გარემოს მდგრადობა. ამ თვალსაზრისით ასევე მნიშვნელოვანია ნატოში ინტეგრაციის კურსის შეუქცევადობა, რომლის კონსოლიდაცია (ნატოში გაწევრიანება) დადებით გავლენას იქონიებს ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესზე.
- მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა დაეთმოს ე.წ. „გამძლეობის“ (resilience) ელემენტების გამყარებას. ევროკავშირის უსაფრთხოების გლობალურ სტრატეგიაში „გამძლეობის“ გაზრდა მოხსენიებულია როგორც ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა მეზობელი სახელმწიფოების მხარდაჭერაში. ამ მიმართულებით მიღწეული პროგრესი თავისთავად მიმზიდველობის მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს ევროკავშირისთვის და, შესაბამისად, გაწევრიანების მისწრაფების მქონე ქვეყნის სათანადო ძალისხმევას მოითხოვს.

- საჭიროა ევროკავშირის თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკაში მაქსიმალური ინტეგრირება, გამომდინარე იქედან, რომ ეს პოლიტიკა სულ უფრო ძლიერდება და შესაძლოა მომავალში ევროკავშირის ერთობლივ თავდაცვად ჩამოყალიბდეს.
- მნიშვნელოვანია, ევროკავშირს წარედგინოს მოთხოვნა აღმოსავლეთი პარტნიორობის ფორმატის ისეთი რეორგანიზების შესახებ, რომელიც უზრუნველყოფდა ამბიციური (ინტეგრაციაზე ორიენტირებული) და შესაბამისი პროგრესის მაჩვენებელი ქვეყნებისთვის ცალკე მრავალმხრივი თანამშრომლობის შესაძლებლობას. აღნიშნული რეკომენდაცია არ გულისხმობს აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის გაყოფას. საქართველო დაინტერესებულია როგორც სამხრეთ კავკასიაში, ასევე ზოგადად რეგიონში თანამშრომლობის გაძლიერებით, განსაკუთრებით ევროკავშირის პრინციპებზე დაყრდნობით და მისი მონაწილეობით, თუმცა აღმოსავლეთ პარტნიორობის მონაწილე ევროკავშირთან ასოცირებულ ქვეყნებს ესაჭიროებათ თავიანთი ორმხრივი და მრავალმხრივი ფორმატების სრული სინქრონიზაცია, რაც მხოლოდ ამ სამი ქვეყნის (საქართველო, უკრაინა, მოლდოვა) ფორმატში შეიძლება იყოს რეალიზებული. საწყის ეტაპზე შესაძლოა შეთავაზება ითვალისწინებდეს აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფორმატში ასოცირებული ქვეყნებისთვის დამატებითი ცალკე პანელის შექმნას.
- უნდა გადაიდგას ქმედითი ნაბიჯები ქვეყანაში დემოკრატიული ინსტიტუტების შემდგომი განვითარებისათვის და ამ პროცესის შექუცევადობისა და მდგრადობის უზრუნველყოფისათვის.
- მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირში სრული ინტეგრაცია შესაძლოა გრძელვადიანი პერსპექტივის საკითხი იყოს, მნიშვნელოვანია, შემუშავდეს ეტაპობრივი გრძელვადიანი პროგრამა, რომელიც კონკრეტულად გაწვევრიანების ამოცანებზე იქნება ორიენტირებული. ეს შესაძლოა იყოს საგზაო რუკა და/ან სტრატეგია, თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ მასში განისაზღვროს მიზნები, გრძელვადიანი, საშუალო და მოკლევადიანი ამოცანები, საჭირო რესურსები და მის შესრულებასთან დაკავშირებული სხვა ცალკეული ელემენტები. ასეთი დოკუმენტის არსებობას აქვს პოლიტიკური მნიშვნელობა, იმ კუთხით, რომ ნებისმიერი ეკონომიკური და/ან პოლიტიკური რყევების მიუხედავად უზრუნველყოფილი იქნეს აღნიშნული პოლიტიკის მდგრადობა. ასევე მნიშვნელოვანია ასეთი პროგრამის ფართო კომუნიკაცია, რათა მოსახლეობას ჰქონდეს აღქმა იმისა, რომ ევროკავშირში გაწვევრიანება არ წარმოადგენს მხოლოდ დეკლარაციას და მის მისაღწევად გეგმაზომიერი მოქმედებები ხორციელდება. პროგრამამ ასევე უნდა განსაზღვროს დროის ჩარჩოები და ამით გაზარდოს მთავრობის ანგარიშვალდებულება მის შესრულებაზე.
- მნიშვნელოვანია გაძლიერდეს ძალისხმევა ევროკავშირის წევრი ქვეყნების მთავრობებისა და პოლიტიკური ძალების მხრიდან საქართველოს ევროკავშირში გაწვევრიანების მიმართ მხარდაჭერის გაზრდის მიზნით, მათ შორის სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციებთან, ანალიტიკური ცენტრებთან, სამეცნიერო წრეებთან და სხვა სტრატეგიულ სამიზნე ჯგუფებთან პარტნიორული კავშირების გაღრმავების გზით.

- გადაიდგას ქმედითი ნაბიჯები საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების თემაზე საქართველოს ხელისუფლების სტრატეგიული კომუნიკაციის მექანიზმების გაუმჯობესებისა და ევროპული ინტეგრაციის საკითხებზე საზოგადოების მაქსიმალური კონსოლიდაციის ხელშეწყობის მიზნით.

რეკომენდაციები ევროკავშირის აღმოსავლეთ პარტნიორობის შესახებ

გაცხადებული დიფერენციაციის პრინციპის რეალურად გატარებისთვის აუცილებელია აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფორმატის განახლება ქვემოთ ჩამოთვლილ კრიტერიუმებზე აგებული ლოგიკით:

- **გეოგრაფიული კრიტერიუმი** - EaP 6+1 ფორმატი უნდა დარჩეს მრავალმხრივი თანამშრომლობის ფორმატად და მოიცავდეს რეგიონულ თანამშრომლობას შემდეგი მიმართულებებით: ადამიანის უფლებები და კანონის უზენაესობა, ენერგეტიკული და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება, გარემოს დაცვა, კულტურა, განათლება და სხვ. აღმოსავლეთ პარტნიორობის მრავალმხრივი თანამშრომლობის თემატური პლატფორმები შეინარჩუნებს ოთხივე მიმართულებას, მაგრამ მათი შინაარსობრივი დასუსტება გარდაუვალია ზოგიერთი წევრის მხრიდან ევროკავშირთან და მთლიანად აღმოსავლეთ პარტნიორობის მონაწილეებთან უფრო ღრმა ინტეგრაციის მიმართ ინტერესის არარსებობის და, მეორე მხრივ, შესაბამის რეფორმებში ნაკლები პროგრესის გამო;
- **მისწრაფებისა და ამბიციის კრიტერიუმი** - შესაძლოა გამოყენებული იქნეს იმისთვის, რომ AA/DCFTA-ს ხელმომწერმა ქვეყნებმა (მოლდოვამ, უკრაინამ და საქართველომ - UMG) შექმნან ცალკე ჯგუფი - EaP(3+1), რომელიც ითანამშრომლებდა ისეთი მიზნებისთვის, როგორცაა სამ ქვეყანას შორის ურთიერთობების გაღრმავება, რეფორმების დარგში გამოცდილების გაზიარება, მარეგულირებელი პოლიტიკის რეფორმების პროცესის სინქრონიზაცია, საქონლის წარმოშობის წესების ევროკავშირთან საერთო კუმულაცია, ევროკავშირთან თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის დარგში (CSDP) თანამშრომლობა, სამეზობლო ეკონომიკური გაერთიანების ან ევროპის ეკონომიკური არეალი პლიუსის შექმნა და სხვ. საპანელო დისკუსიები, რომლებსაც ეს ჯგუფი გამართავდა, მოიცავდა ვაჭრობის გაღრმავებას, მარეგულირებელი გარემოს დაახლოებას, საქონლის წარმოშობის წესების კუმულაციას, დემოკრატიულ რეფორმებს, უსაფრთხოებისა და სხვა შესაბამის

საკითხებს. მომავალში შეიძლება იყოს ამ ჯგუფის ზოგიერთი შეხვედრის გამართვა (პანელის სახით) ევროკავშირის ხმელთაშუაზღვისპირა იმ მეზობლებთან, რომლებიც ასევე ავლენენ ევროკავშირთან მეტი დაახლოების ამბიციას, აჩვენებს პროგრესს და მიღწევები, გააჩნიათ თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმი ევროკავშირთან და ცდილობენ ადამიანის უფლებებისა და კანონის უზენაესობის სტანდარტის სათანადო დონეზე აწევას. ასეთ პანელებს შესაძლოა ასევე დაესწრონ ევროკავშირის წევრობის პოტენციური კანდიდატი დასავლეთი ბალკანეთის ქვეყნები და თურქეთი.

- **რეგულაციების დაახლოებისა და დემოკრატიული რეფორმების სფეროში პროგრესის კრიტერიუმი -** ქვეყნები, რომლებსაც არ გააჩნიათ ევროკავშირთან მეტი დაახლოების ამბიცია ან მისწრაფება, ამ კრიტერიუმის დაკმაყოფილების შემთხვევაში შესაძლოა ევროკომისიის ან სამეზობლო პოლიტიკის მონაწილე რომელიმე ქვეყნის რეკომენდაციით მოწვეულნი იქნენ ზემოაღნიშნულ პანელზე. ასეთი შესაძლებლობა მათ აღმოსავლეთ პარტნიორობის მეტი მხარდაჭერისკენ უბიძგებდა. ამ სახის ფორმატების ამოქმედება აღმოსავლეთ პარტნიორობის შენარჩუნებას შეუწყობს ხელს, რადგანაც ის ადაპტირებას მოახდენს ახალ რეალობებთან, მეტ პერსპექტივას გაუხსნის მათ ვინც დაწინაურდა რეფორმებში და მისცემს ევროკავშირთან დაახლოების მხრივ წამატებულ სხვა ქვეყნებთან მეტი თანამშრომლობის საშუალებას. ამავე დროს, აღმოსავლეთ პარტნიორობის მეორე ჯგუფის ქვეყნებისთვის (ბელარუსი, სომხეთი და აზერბაიჯანი) პრაქტიკულად არაფერი შეიცვლება, პირიქით, მათ გაუჩნდებათ მეტი შესაძლებლობები, რომ შეუერთდნენ დაწინაურებული ქვეყნების ღონისძიებებს, თუ ამას დაიმსახურებენ მეტი ძალისხმევით. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ მათ დაინახონ მათი მეზობელი ქვეყნების ევროპული ინტეგრაციის გზაზე წინსვლა ძალისხმევით სანაცვლოდ.

საქართველოსთვის აღმოსავლეთ პარტნიორობის ფორმატის ასეთი რეფორმირება ძალზე მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ შეიქმნას წინაპირობები მაღალი ევროპული მისწრაფებების მქონე ამ სამი ქვეყნის ერთიან სუბრეგიონულ კონტექსტში დასამკვიდრებლად, რაც მნიშვნელოვანია საქართველოს ევროპული პერსპექტივისთვის.

